

Ako toraj hočemo, da nauk sv. vere tudi dalje ostane cela neprevergljiva podlaga vsakega podučevanja, je treba, da se soznanimo z načinom, kako bi bilo treba otrokom o kersanskih resnicah govoriti, da jih razumejo, zapamtijo in se jih poslužujejo; treba je nadalje, da s primernim postopanjem do otrok njihno ljubezen, zaupanje in priverženo serce zadobimo in tako pobožnost, ktera iz omenjenega vladanja ali obnašanja izvira, prebudimo in vterdimo v nježnem sercu mile mladosti naše.

Resnica in laž.

(Dalje.)

In ko smo tedaj spoznali, kako se laž otroka polasti, prevdarimo pa še, kako se temu zlegu v okom pride. Naj poprej govorimo od tistih rejencov, ki še ne poznajo laži in zvijače in imajo tako rekoč serce na jeziku. Hudega se človek zato tako težko odvadi, ker se je slabe navade poprijel — navada je železna srajca, toraj vsakteri spozná, da mora odgojitelj pred vsem otroka slabega varovati, in če ga more dobrega navaditi, zavaruje ga naj bolje pred hudim. Očitno je tedaj kot beli dan, kako zelo se moramo prizadevati, da odgojamo otroke za resničnost, da ljubezen do te čednosti z njimi vred raste; odgojenje namreč ni drugega kakor privada dobrega. Kaj pa, da naj človek pozná nagibe svojega djanja in nehanja; v mladosti pa je poglavitna reč privada. Ako pa hočesh otroka k resničnosti napeljevati, mu povsod z lepim zgledom sveti. Bodi resničen v besedi in djanji! Bolje je, da svojo nevednost o kaki reči razodeneš, kakor pa, da bi tje v en dan govoril, ter si iz zadrege pomagal. Kako lahko otrok zvé, kaj je na tem, in vsaj dvomil bo nad tvojo resničnostjo. Nikar se ne delaj hudega, razkačenega, če nisi. Otroci tanko čutijo in dobro razločijo, kaj je na videz, kaj pa je resnica. Bodi povsod mož beseda, ker tudi omahljivost v majhnih rečeh je neresničnost, ter stori, da ti otrok ne zaupa. Kratko rečeno, povsod, tako tudi v resničnosti, z lepim zgledom sveti. Podučuj tudi otroke v tej lepi dušni lastnosti! Ni pa treba veliko besedi, ker veliko govorjenja tudi pri odrasčenih več škoduje kakor koristi; ampak v primerni priložnosti napeljuj otroke na to lepo čednost. Veliko govoriti je odveč, ker izrek: „Bo-

di odkritoserčen!⁴ naj se izgleduje v tvojem življenju. In kako ti more biti težko, da otroke napeljuješ, da čutijo lepoto resničnosti, ako sam to čutiš? Kako ginljivo izrazuje to Sajler v devetih knjigah svojih spisov, kjer govori od odgojenja odgojiteljev. „Ljubezen do resnice“, pravi, „človeka lepša, da nobena reč ne tako, ker obliče pri človeku nobena reč tako ne spači, kakor laž, zvižaja in hinavščina, ki najprej dušo med sabo razedini, potem pa to razedinjenje človeku v obraz vtisne. Kaj pa je vendar lepega, če ni priprosto in nedolžno obliče otrokovo, ktereга je prešinila nedolžna duša, tedaj tudi drugega predstaviti nemore kot lepo nedolžno dušo. Otroci imajo nespāčen obraz, pa je duhapoln, ker se duša vsa v njem izraziti sme; duhapolni obraz je pa posebno lep, ker izrazuje notranjo resničnost; ljubeznjiv pa postane duhapolni obraz, ker se vse v njem vidi, kar se znotraj godi“. Toliko Sajler. Če pa že resničnost obraz tako požlahtnue, kako lepa, kako prijetna mora takšna duša biti! Kakšna radost je, ako ima človek opraviti s takim bitjem! Če si tako otroku pokazal lepoto resničnosti, — če si mu pokazal, da je ta lepa čednost vsega prizadevanja vredna in mu z lepim zgledom svetliš, — močno bo to nagibalo otroka k resničnosti in pravičnosti. V ta namen pokaži pa tudi otroku, kako nagnjusna je laž; pokaži, kako se ti studi lažnjivec.

Dasiravno smo prepričani, da so takšni opomini poštenemu učitelju nepotrebni, naj nam bo pa vendar pripuščeno, tukaj še nekoliko v tej reči spregovoriti. Bolje je, da se učitelj staršem zameri, kakor da bi njih otroke po krivici hvalil. Učitelj naj opazuje značaj pri svojih otrocih; preživo domišljijo naj berzda ali naj jo kje napeljuje, kjer se ni bati, da bi otroka v laž zapeljala. Ne perпусти, da bi otroci občutke hlinili ali spakovali se, kar je, žali Bog, dan današnji sploh v navadi. Svet sicer hoče, da je človek gladko olikan; ljudje le preradi slepotijo za resnico vzamejo, in skremženo občutenje velja že za serčno čutilo. Gorjé pokaženemu svetu! Kaj se vendar ne zgodi vse goljufivo! Naj boljši ljudje se vijejo in pripogujejo kakor svet tirja, ker je že enkrat navada, da se človek veseli brez veselja in sočutja in hvali ali pa graja, kar je njegovemu notranjemu prepričanju ravno nasprotno. Če ne zadušiš tako neresnično čutje, odgojil boš hinavce in hlince. Nikar otroku ne zameri, ako ti prav odkrito svoje serce poka-

že. Bolje je, da otrok nima pravega občutenja, ali pa tudi, da lepega in blagega prav nič ne občuti, kakor pa, da bi si prizadeval tako govoriti, kakor drugi radi slišijo. Tako se odgojujejo komedianti in ljudje, ki po vetru svoj plajšč obračajo. — Otroci radi skrivnosti, ktere zvedó pripovedujejo; ne spodbuduj jih, da bi čenčali, ampak pravi jim, da naj prevdarijo in premislijo, kar govoré. Berzdaj lahkomiselnost, raztresenost pri otrocih; kaznuj jih ta čas, ko so se iz samopridnosti hotli kazni odtegniti. Ako boš tako ravnal, bodo otroci resnični in odkritoserčni. Poglavitna reč za kerščanskega rejnika pa je, da otroke živo opominja na tistega, ki je neskončno resničen in zvest, ki tirja resničnost v obnašanju in besedi in jo tu in tam lepo plačuje. Zgodbe sv. pisma marsikaj lepega v tej reči povedo.

Vendar vsemu tvojemu prizadevanju vkljub bo marsikteri otrok le prerad očeta laži ubogal, ter lepoto duše, ki je neprecenljive vrednosti, resničnost zapravlil; otroci pridejo med svet, pridejo med druge ljudi, ki nepremišljeno večkrat pokončajo, kar si s trudom postavljali. Ako je resnično, kar Campe pravi, da se že otroci pri treh letih hliniti znajo, kako se znajo že hliniti, kadar jih v petem ali v šestem letu v odgojenje dobiš, če so bili domá napčno izrejeni! Tukaj se moraš z vso močjo prizadevati, da se zleg ne bo širil, in da se bo lažnjivec od svoje napčne poti odvernil. Kako pa se tukaj more pomagati? Naj poprej si je treba zapomniti, da se je tukaj treba vsega poprijeti, česar smo poprej omenili zastran ravnanja z nepopačenimi otroci; potem je pa pred vsem treba, da lažnjivcu vso priložnost prestrižeš, v kateri bi te zamogel nalogati, ker tudi tukaj velja stara prislovica: „Priložnost stori tatu“. Treba je tedaj oistro nad njim čuti; opazuj tedaj njegovo djanje in nehanje bolje kot drugih. Ako ga pa ne moreš povsod pred očmi imeti, in ako ne veš dobro, ali je to ali uno storil, nikar ne poprašuj. Od kod sicer hočeš zvediti, ali otrok laže? Če se pa zopet zlaže, in ti tega ne veš, se zopet v navadi poterdi, in težeje ga boš odgojal, ker vidi, da mu je mogoče te ogoljufati. Kako pa ravnati, kadar otrok obdolži kakšnega otroka, da mu je kaj vzel. Ti ne veš in nisi prepričan, da toženec resnico govori, ali pravica se mora zgoditi. Reci zatožencu s terdim glasom: Daj nazaj! Če ima otrok ptujo reč, misliti si mora, da to veš, in ubogal te bo; če pa

nima tuje reči, povedal bo, da je nima. Če pa začneš otroka spraševati, je li to res, upa si, da te bo ogoljufal, zmakujeno pa obderžal in kazni se odtegnil. Kaj takšnega se pri otrocih večkrat primeri.

Tvoje vodilo naj bo: Lažnjivi otrok se dvojno kaznuje, dasiravno ni treba na ravnost reči: Kdor po pravici pové, odi-de kazni. Takšen se sme vsikdar mehkeje kaznovati, in to bo potem veliko pripomoglo, da bo lažnjivec slabe nasledke svojega ravnanja prav očitno vidil. Tam, kjer resnice ne moreš pozvediti, moreš naravnost reči, da lažnjivega otroka dolžiš. Jaz le morem misliti, da si to storil, ker ti ni zaupati. Nikar ga pa ne kaznuj, da otroku krivice ne storiš, in ne postane potem še terdovratnejši. Še sum ga bo razžalil, ganil in mor-da zboljšal.

Tudi prašati skoraj ni nikoli treba, če pomoto dobro veš; otrok že kazni previdi, in bo skušal tajiti; ako pa spozná, da mu laž ni nič pomagala, ker je bilo djanje poprej znano, razumeti ne more, zakaj si ga sprašal, zapazi zvijačo, najde nastavo, in to mu serce ogreni, ter ga uči hudobne zvijače.

(Konec prih.)

Nauk v branji v srednjem in višjem razredu ljudskih šol.

(Dalje in konec.)

Na verhnji stopnji pa, kjer se branje-ložeje razumé, obli-ke pa težeje obderžujejo v glavi, se pa učenci primerno manj iz glave učé, in je dosti, da zapopadek razumejo. Kadar pa imajo kaj iz glave učiti se, se mora to ravno tako zgoditi, ka-kor smo poprej omenili. Učenik naj stvarino otrokom pametno razloži, in naj jim pokaže, kako morajo ravnati, kadar se bo-do učili; naj se z njimi tako rekoč po znotranje nauči: in po-tem ko so stvarino do dobrega razumeli in vse sprejeli, naj se je pa od besede do besede v ravno tisti obliki iz glave naučé. Tako se brani, da se učenci po mehaniško iz glave ne učé, kar bi bilo naj bolj žalostno pri taki stvarini, ktera se ne sme toliko prijeti pameti kakor serca. Vakernagel od tega tako le govori: „Večkrat se napčno po vnvanjem namesti po notranjem učimo. Samo iz glave učiti se toliko pravi, kakor pamet in serce vgonobiti. Kaj pa pozneje človeku pomaga, ako je le